

ГЛАВА IV

«ЛІТЕРАТУРНА УКРАЇНА»,
«УКРАЇНСЬКА ЛІТЕРАТУРНА ГАЗЕТА»:
СЬОГОДЕННЯ ТРЕНДІВ МИНУЛОГО

Ірина Бучарська

*Нема системного підходу в поцінуванні написаного
в художній літературі. Нема належної
кількості фахових літературних видань.
Кілька сайтів, кілька малотиражних
газет і журналів – оце й все...*

із інтерв'ю М. О. Сидоржевського.
(Сидоржевський, 2020)

Література та літератори сьогодні опинились на культурному маргінесі: традиція вимагає безумовного визнання соціальної значущості та поваги, а реальність свідчить про втрату позицій (невеликі накладі, порожні бібліотеки). Письменники залишились активними свідомими громадянами, але сказати, що створений ними дискурс суттєво впливає на широку аудиторію було б явним перебільшенням.

Літературні часописи, європейський родовід яких починається в далекому XVII сторіччі, завжди були медіаланкою, що пов'язує белетристів між собою, а белетристику з аудиторією. Саме літературні часописи окреслюють літературний дискурс, структурують його й створюють простір внутрішнього літературного полілогу, у процесі якого виокремлюються основні культуротворчі ідеї. Читачі, зі свого боку, мають змогу спостерігати за перебігом інтелектуальних «подій» та «поєдинків». Ця дворівнева комунікація і **відтворює**, і неабияк працює на **створення** актуального єдиного культурного простору.

Якщо людина має звичку читати, то поскаржитися зараз на брак пропозиції на книжковому та навколокнижковому ринку буде складно, єдине, що може завадити задовольнити свої читацькі бажання, – брак коштів. Саме це було, на наш погляд, основною причиною катастрофічного зниження рівня продажу книжок у

І. Бучарська
Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара,
Дніпро, Україна
bucharsky_i@fszmk.dnulive.dp.ua

© Бучарська І. С., 2020

«карантинному» 2020 р. – факту, який не поліпшив настрою представникам літературної галузі (Хмельовська, 2020).

Здавалося б у цій ситуації ринкові позиції літературних газет традиційного формату мали б посилитись: кожна з них – і «Літературна Україна» (далі «ЛУ»), і «Українська літературна газета» (далі «УЛГ») мають сторінки, що представляють саме тексти сучасної української літератури («ЛУ» – «ARS POETICA», «Проза»; «УЛГ» – «Робітня», на сайті «УЛГ» – «Поезія», «Проза»). За вкрай помірною ціною (сума річної передплати порівняна з ціною однієї-двох книжок) передплатник отримує можливість спостерігати живий літературний процес, «спілкуватися» з його творцями, мати читацький орієнтир, що надає критика.

Наразі обидві літературні газети традиційного формату мають сайти, на одному із них («УЛГ») читачам пропонують передплатити газету в pdf-форматі (<https://litgazeta.com.ua>), на іншому («ЛУ») закликають до передплати в поштових відділеннях (старий спосіб передплати, на наш погляд, відсікає спонтанного покупця), пропонують зробити «розумну інвестицію в культурну розбудову України» – підтримати «ЛУ» (банківські реквізити надаються) (<https://litukraina.com.ua>). З часом дізнаємося, чи допоміг сайт-формат часописам залучити нових читачів і, головне, передплатників.

«Паперова» газетна літературна пропозиція на ринку преси України

«Каталог видань України “Преса поштою” на 2020 рік друге півріччя» (згрупований за тематиками) (Каталог видань України, 2020) у розділі «Громадсько-політичні та літературно-художні видання» пропонує для передплати такі газети (табл. 1).

Таблиця 1. Друковані літературно-художні видання

Джерело: <http://presa.ua/dlja-podpyschyka/katalogi-dlja-skachuvannja/>

Індекс	Назва	Місто	Тип	Обсяг реклами	Періодичність	Вартість (1 міс.)
60823	Дебют – Газета (укр.)	Херсон	Газета, яка друкує різні твори сучасних українських авторів	20%	1 р. на два місяці	40 грн (2м.)
33909	Критика (укр.)		Часопис інтелектуальних есеїв, рецензій та оглядів	без реклами	1 р. на два місяці (об'єднаними номерами)	46 грн 36 коп.
60974	Літературна Україна (укр.)		Газета письменників України	без реклами	25 р. на півріччя	27 грн 77 коп.
49118	Українська літературна газета (укр.)		Громадсько-політичне та літературно-художнє видання	10%	1 р. на два тижні	25 грн 19 коп.

Кожне з чотирьох видань має сайт з різним ступенем доступу до опублікованих матеріалів, і з різними можливостями миттєво оформити передплату хоча б на pdf-версію. На наш погляд, можливість передплати «з сайту» вкрай важлива, оскільки розрахована на молодого читача, який має звичку до «екранного» формату і може навіть не здогадуватись про існування «Каталогу видань України».

«Дебют-Газета» (<http://debiute.com/>) – працює під гаслами: «Шукаємо цікавих авторів!», «Розвиваємо українську літературу!», «Відроджуємо українське слово!». Видавець – Михайло Новицький, головний редактор – Вікторія Новицька. У статтях-привітаннях очільників часопису та в статті-анонсі «Про видання “Дебют-Газета”» автори проголошують безумовну перевагу друкованих видань над онлайн-ресурсами, обіцяють

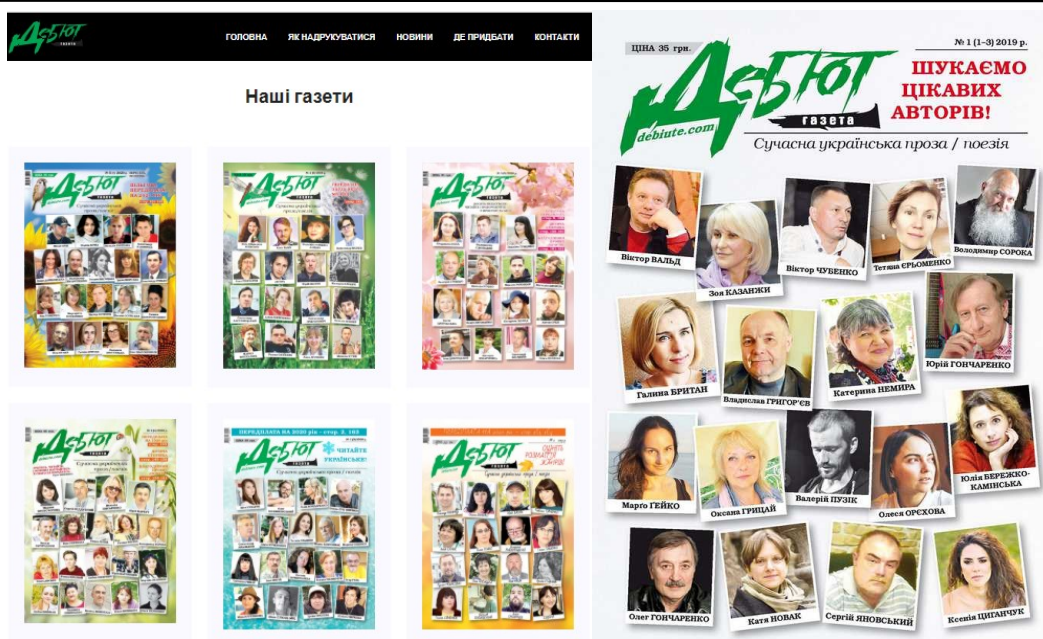

Рис. 1. Скрин з сайту «Дебют-газети» та типова обкладинка випуску

Джерело: <http://debiute.com/>

«десятки творів дуже відомих або перспективних авторів, які легко та із цікавістю читаються численними шанувальниками сучасної української літератури». Кожне число газети представлено фотографією обкладинки та сторінкою змісту, яка з'являється за кліком на фотографію (рис. 1).

Про зміст творів можна дізнатись із «новин», які розміщені на «головній» сторінці сайту. Існує можливість оформити передплату на сайті.

Газета гучно формулює свою місію: «Читаючи «Дебют-газету», ви майже фізично відчуєте, як це видання, завдяки майстрам пера, об'єднує схід і захід України, її північ і південь!» (<http://debiute.com/#home>).

Формат видання, його періодичність мають скоріше журнальні, ніж газетні характеристики. Структурне порівняння «Дебют-газети» і «Літературної України» або «Української літературної газети» засвідчило, що в «Д-Г» відсутня публіцистична складова. Читачам пропонують тільки продукцію «творчих майстерень» літераторів.

Сайт «Дебют-газети» існує як майданчик для спілкування з авторами, читачами, рекламодавцями.

Газета «Критика» (<https://krytyka.com/ua/journal>) представлена на вебпорталі групи «Критика» (<https://krytyka.com/ua>), до якої входять «дослідницький центр – Інститут Критики, видавництво, часопис, а також онлайн-проект Критичні рішення» (рис. 2).

Матеріали газети доступні частково: надається початок статей з подальшою пропозицією придбати доступ до статті або взагалі передплатити видання (рис. 3).

Портал працює як інформаційний і промоційний ресурс групи, читач має змогу зрозуміти напрям розробок авторів видання, оцінити їх якість.

Групу очолює Григорій Грабович, професор Гарвардського університету й Президент Наукового товариства імені Т. Шевченка в США, незмінний (з 1997 р.) головний редактор часопису «Критика». Сприйняття матеріалів «Критики» потребує якісної освіти, широкого гуманітарного горизонту, вони не розраховані на масову аудиторію й не претендують на це. Метою визначено створення механізму «фахового <...> міждисциплінарного обговорення найістотніших соціальних, політичних і культурних проблем суспільства взагалі, а надто вітчизняної гуманітарної спільноти і в актуальному, і в історичному аспектах» (<https://krytyka.com/ua/about>).

Новий проект групи – «Критичні рішення». Він «поєднуватиме і набуток Групи від 1997 року, і контент, створений спеціально для онлайн-видання». «Критичні рішення» повинні «забезпечити медійну платформу для експертів, які виробляли би візію та

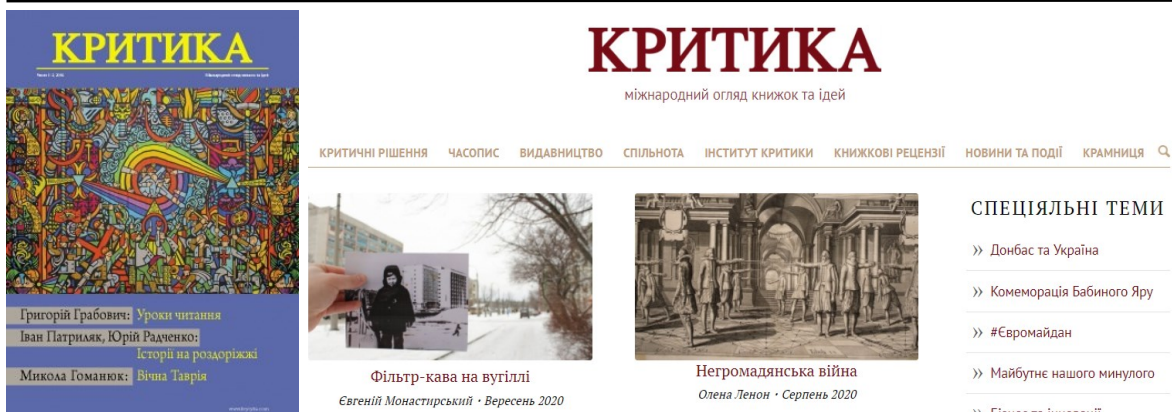

Рис. 2. Обкладинка часопису «Критика» та головна сторінка офіційного сайту <https://krytyka.com/ua/journal>

рішення для країни», з подальшою передачею їх громаді (<https://krytyka.com/ua/about>). Виглядає гарно, але незрозуміло хто в «громаді» отримуватиме цю «візію», чи є на цю «візію» в «громаді» запит? Минають роки Незалежності, змінюються президенти, а до науковців, особливо до науковців-гуманітаріїв, так і не почали дослухатись. Це вже стало традицією – не брати до уваги наукову візію при формулюванні стратегії державного розвитку.

«Критика» – це західна традиція в українському комунікативному просторі. Створена «за взірцем, з одного боку, “New York Review of Books” і “Times Literary Supplement”, а з другого – «часопису “Kultura”, що його видавав у паризькій еміграції Єжи Гедройць» (<https://krytyka.com/ua/about>), газета виросла до потужного інтелектуального проєкту, який, на жаль, абсолютно невідомий широкій аудиторії й не має на це перспектив.

Як уже зазначалось, на чолі «Критики» стоїть відомий літературознавець Григорій Грабович, виконавчою директоркою Інституту Критики є Тамара Гундорова, літературознавиця й культуролог, до складу першої редакційної колегії газети входила літературознавиця Соломія Павличко. Пізніше до редакції приєднались письменник Юрій Андрухович, критик і публіцистка Богуміла Бердиховська, перекладач Юрко Прохасько, тобто в загальній культурології «Критики» літературознавча складова представлена вагомо. Серед філологічних здобутків видання матеріали щодо перебігу правописної реформи, гендерні студії в Україні, дослідження феномену «національних містифікацій» (від Осіяна й «Слова о полку Ігоревім» до «Калевали» та «Велесової

Рис. 3. Типове розташування публікацій на сайті <https://krytyka.com/ua/journal>

книги», творення нового літературного канону (<https://krytyka.com/ua/about>). Розділ «Книжкові рецензії» широко представляє книги як власного, так і інших українських та європейських видавництв. Придбати книги можна в «крамниці».

«Міжнародний огляд книжок та ідей» – вичерпне й точне самовизначення «Критики».

У порівнянні з «ною» «Критикою» «стара» «Літературна Україна» виглядає не такою науково сучасною. Її публіцистична складова набагато простіша і нібито не вийшла за межі ХХ ст., проте існують і читачі, які не вийшли за його межі.

Літературна Україна

Заснована 21 березня 1927 року

«Найстаріший український літературно-мистецький часопис, що безперервно виходить із 1927 року» – представляє сайт <https://litukraina.com.ua/>. Його метою визначено пропаганду «якісної літератури, широкої мистецької інклюзії та культури діалогу» (<https://litukraina.com.ua/pro-gazetu/>).

Матеріали сайту доступні для читання в повному обсязі.

Широко представлені матеріали інших видань (наприклад: «Збруч», «Укрінформ», «Лента»), зі свого боку літукраїнівці наголошують, що «використання і передрук матеріалів вітається за умови відкритого для індексації гіперпосилання».

Виданням-«близнюком» «Літературної України» виглядає «Українська літературна газета».

Українська літературна газета

«Українська літературна газета», історія якої починалась у Мюнхені (1955–1960 рр.), а відродження відбулось в Україні 9 жовтня 2009 р., представлена сайтом <https://litgazeta.com.ua/>, де також вітається передрук матеріалів за умови посилання.

Головний редактор «Літературної України» («ЛУ») – «газети письменників України» – Сергій Куліда (з грудня 2017 р.). «ЛУ» – друкований орган Національної спілки

письменників України, яку з 29 листопада 2014 р. очолює М. Сидоржевський – громадський діяч, публіцист, поет, головний редактор «Української літературної газети» («УЛГ») (з жовтня 2009 р).

Національна спілка письменників (НСПУ), за свідченням її власного сайту (<https://nspu.com.ua/>), «добровільна творча організація професійних літераторів України: поетів, прозаїків, драматургів, критиків і перекладачів». «Літературна Україна» і «Українська літературна газета» зазначені тут як «Наші партнери».

Національна спілка письменників України

Це «розмноження» ресурсів, що пов'язані з НСПУ, на наш погляд, – результат спонтанного процесу, а не реалізація інформаційної стратегії. Свого часу М. О. Сидоржевський був головним редактором офіційної газети НСПУ «Літературної України» (2008 – травень 2009 р.), звільнився з посади через конфлікт з В. Яворівським (тогочасним очільником НСПУ), відновив у жовтні

2009 р. «Українську літературну газету», згодом (2014 р.) він очолив НСПУ (Вікіпедія).

Нечисленний читач має доступ до трьох споріднених сайтів зі схожою структурою (новини, статті, інтерв'ю, спогади, погляди, анонси) і спільним авторським складом. Сайти часто вдаються до передруку матеріалів з інших ресурсів.

Саме запозичені (за принципом тематичної дотичності) матеріали роблять сайти «НСПУ», «ЛУ», «УЛГ» доволі «строкатими» порівняно з паперовими версіями двох літературних часописів.

Якщо, наприклад, газета «УЛГ» (№ 286 (20) від 9 жовтня 2020 р.) має двадцять добре структурованих шпальт, з яких чотири представляють сучасну літературу – розділ

«Робітня», решту віддано інформаційно-аналітичним та публіцистичним матеріалам – розділи «З плину подій», «Історія і сучасність», «Пам'ять», «Віч-на-віч», «Призначення слова», «У контексті часу», «Критичні студії» «Постскриптум», де на дев'ять власних текстів один запозичений («Чому автор роману “Бабин Яр” був проти його публікації», <https://lenta.ua/>, 01.10.2020); то вже тільки головна сторінка сайту «УЛГ» пропонує тридцять одну «Новину», п'ять «Статей», чотири «Дописи», вісім «Подій», три пропозиції «Ринку», три «Інтерв'ю», п'ять поетичних публікацій, п'ять прозових, фотолітопис УЛГ (12 світлин), УЛГ у Facebook, п'ять «Рецензій», репродукції «Зі скарбниці» (12 світлин), «Відео», пропозицію писати в газету та передплатити її у форматі pdf – близько ста матеріалів.

Власні матеріали «УЛГ» опиняються «у вирі» цитованих новин і запозичених матеріалів (приблизно третина обсягу), читач завжди може перейти за посиланням, стати споживачем другого, третього, четвертого ... медіа, і добре, коли він цю зміну усвідомлюватиме, знатиме цитовані видання та їх редакційну політику, а не просто «читатиме Internet». «Погойдування на хвилях» інформації, на наш погляд, значно відрізняється від свідомого читання: воно ускладнює, якщо не робить неможливою, діалогічну співпрацю читача із виданням. Поступове сприйняття вісімнадцяти матеріалів на двадцяти сторінках паперової версії (або pdf формату) газети дають змогу зрозуміти редакційну політику видання, роблять його дійсним «співрозмовником», читач знаходиться в діалогічному просторі з часописом.

Про редакційну політику українських літературних газет

Мабуть, ми не сильно помилились, якщо припустимо, що редакційну політику центральних літературних медіаресурсів («ЛУ», «УЛГ», сайт НСПУ) визначає М.О. Сидоржевський.

Коротка довідка: Михайло Олексійович Сидоржевський (5 травня 1958, село Старий Солотвин, Бердичівський район, Житомирської області) – український громадський діяч, публіцист, редактор, поет. Голова Національної спілки письменників. Член Проводу ОУН. Літературна діяльність: книга поезій «Навпіл між обома світами» (2004), книги публіцистики «Здвиг» (2005), «Туга за свободою» (2007), «Пам'ять нашого роду» (2013), «Час фарисеїв і героїв» (2015), численні публікації в різноманітних виданнях на теми культури, політики, літератури, історії (Вікіпедія).

«Вільне слово», «Самостійна Україна», «Українське слово», «Книжковий огляд», «Літературна Україна» – газети, у яких М.О. Сидоржевський працював головним редактором, перш ніж у 2009 р. очолив «Українську літературну газету».

У жовтні 2020 р. М. Сидоржевський дав два інтерв'ю, у яких підвів сумний підсумок п'ятиріччю перебування на посаді Голови НСПУ, окреслив свою громадянську та професійну позицію та визначив задачі на майбутнє.

На сайтах Національної спілки письменників (від 05.10.2020) та видань «Українська літературна газета» (від 04.10.2020), «Літературна Україна» (від 05.10.2020) розміщено матеріал головного редактора «ЛУ» С. Куліди «Михайло Сидоржевський: «Нині перед Україною дилема: куди ми рухаємося?» (друкована версія – «Літературна Україна», чч. 37-38 (5870-5871), 3 жовтня 2020 р.). Неспішна (на п'ять пунктів), у стилі «гіркої відвертості», розмова колег, для яких скрутне становище професійної літератури в Україні давно не новина, а повсякденна довготривала реальність. Роздуми-питання-відповіді торкаються болісних проблем сьогодення. Оцінка М. О. Сидоржевським наслідків революційних технологічних змін комунікаційного виробництва не оригінальна. Вже давно відомо й те, що «бурхливий час диктує нові форми, і це впливає і на контекст, і на контент», і те, що «читач здебільшого переходить у інтернет-площину ..., де писання і читання – переважно

поспішливі і лапідарні», і те, що графомани мають нагоду «загидити в інтернеті все, на що вистачить сил і часу» (пор. напр. з тезами діалогу У. Еко, Жан-Клод Кар'єр «Не сподівайтесь позбавитись книжок»). Філософічний висновок до роздумів про плин часу та зміни, що він несе, теж не новий: «здається, що ... людство ХХІ століття диверсифікуватиме шляхи свого цивілізаційного розвитку. Хтось шукатиме нові шляхи до Бога і до пізнання світу, а хтось дедалі запекліше і вузьколобіше молитиметься на автомат Калашнікова». Хіба не так було у всі часи, на всіх теренах?

Особливе розчарування М. Сидоржевський висловлює, коли говорить про письменницьку громаду, представники якої йому колись «здавалися небожителями», а сьогодні він бачить серед них і «псевдопатріотів», і «посмерджено совком “вату”», і «підстаркуватих покручів з липкими руками». Цей пасаж про НСПУ, «Літературну Україну» та їх скрутний матеріальний і моральний стан можна було б назвати викривальним, якщо було б назване бодай одне письменницьке ім'я.

Можливо читач, якому відомі «друзі-вороги» літературного середовища і суть майнових конфліктів між «володарями дум», здогадується про що й про кого говорить М.О. Сидоржевський, але далека від НСПУ людина зрозуміє лише одне: Національна спілка письменників України – «клубок змій» жадібних та егоїстичних.

Імена «ворогів» з'являються, коли розмова переходить до стосунків НСПУ з представниками влади. Визначення чиновників та їх діяльності щодо Спілки абсолютно нищівні. Вони «демонстрували наміри щодо фактичної ліквідації національних творчих спілок» (В.В. Бородянський та його оточення); «люто-зоологічно» ненавиділи Спілку (І.І. Подоляк), «радо спілкувалися з нашіптувачами» (Є.М. Нищук).

А от дійсного президента В.О. Зеленського та його оточення читач має «впізнати». «Нові обличчя» у владі визначені як «сліпі, глухі і ... безпорадні». Вони «лише надимають щоки», а потім, «стрімко наробивши в штани», «беруть собі на підмогу совкових мастодонтів». Ідеологія сьогодні названа «какая різниця», визначена як «своєрідний дешевий мікс совка з ліберастом» і оцінена як «антиукраїнська». Незрозумілим лишається одне: як після оприлюднення такого ставлення до влади можна сподіватися бодай на мізерне фінансування діяльності Національної спілки письменників України?

14.10.2020 на сайті Національної спілки письменників розміщено матеріал О. Багана, директора Науково-ідеологічного центру ім. Д.Донцова «Михайло Сидоржевський: У літературі – засилля халтури, попси, маргіналізація українського контенту» (Баган, 2020), яке з'явилося 12.10.2020 на сайті vgos.com.ua. О.Р. Баган поставив п'ять запитань: про підсумки першої «п'ятирічки» М.О. Сидоржевського на посту очільника Національної спілки письменників України; про стан української літературної критики; про співпрацю письменників України з середньо-європейськими колегами на полі культурно-інформаційного змагання з Росією; про перспективи літературно-культурологічних інтернет-видань; про роль літератури в складних змаганнях сучасності. У спілкуванні з О.Р. Баганом М.О. Сидоржевський повторює «гірку відвертість» попередньої розмови з С. Кулідюю. Очільник НСПУ не ухиляється від неприємних фактів. Говорить про неспроможність Спілки «дати адекватну відповідь на агресивні виклики часу», про засилля в сучасній літературі тем «нижче пояса», про «убоге з'ясування стосунків» замість якісної літературної критики. М.О. Сидоржевський знову майже не називає при цьому імен, крім імен колишніх посадовців (В.М. Вятрович, колишній голова Українського інституту національної пам'яті; П.О. Порошенко, п'ятий Президент України; І.І. Подоляк, колишня заступниця міністра культури), знову читач має «впізнати» дійсного Президента В.О. Зеленського та його оточення, до яких продемонстровано вкрай негативне ставлення. «Нинішні всуціль супер-смартфонні “молоді реформатори”», – за версією М.О. Сидоржевського, – «сліпі і глухі каліки», які «демонструють у своїх поглядах ... смердючий совок вперемішку з дешевими ліберастичними “підтанцьовками”».

Проте закінчується розмова патетичною фразою про «місію літератури», яка «за допомогою високого художнього слова» має «робити людей кращими, світлішими, Ближчими до Бога», ця – фінальна – частина інтерв'ю тільки підкреслила «темряву» сучасного українського літературного буття.

Художньо-публіцистична оцінка політичних реалій – звична для М.О. Сидоржевського практика. В 2005 р. світ побачила його книжка «Здвиг» – зброшуровані авторські колонки, що виходили на сторінках «Літературної України», «невеликі статті на політичні теми» рубрики «На тижні». Від 17 червня 2004 р. до 28 квітня 2005 р. вийшло сорок чотири статті, які стали авторським щоденником Помаранчевого Майдану. Тоді – в далекому тепер 2004 р. – М.О. Сидоржевський не зловживав принизливими лексичними оборотами та розмовними синтаксичними конструкціями (напр.: В.Ф. Янукович у нього лише «донецький номенклатурник» (Сидоржевський, 2005, с. 59), «харизму» якого «дуже важко розгледіти, і це видно неозброєним оком» (Сидоржевський, 2005, с. 5), який «так і не зрозумів правил гри, які існують в теперешньому українському політикумі» (Сидоржевський, 2005, с. 140). М.О. Сидоржевський поетизує Майдан (напр.: «У **двобої** зійшлися дві сили – сила мирного народу і сила озброєної до зубів влади»), свято вірить у світле майбутнє (напр.: «... **Бог** змилосердився нарешті і дав Україні Віктора Ющенка...»), замріяно фіксує навіть подолання націонал-демократами і лібералами «загальноукраїнської хвороби» – «гетьманства» (Сидоржевський, 2005, с. 145). Загальний настрій – настрої перемоги і надії.

Сьогодні М. О. Сидоржевський висловлює негативне ставлення до влади. Навіть коли С. Куліда намагається привернути його увагу до позитивних змін щодо спілкування з Міністром культури О. В. Ткаченком, зазначає, що «порадив би діяти, послуговуючись знаменитим афоризмом пріснопам'ятних часів “Не вір, на надійся, не проси”» (Куліда, 2020). Скидається на цілковиту «втрату ілюзій» людини, яка опинилась у «глухому куті» та усвідомлює, що «необхідно використати всі можливості, аби пережити цей гнилий час...», він не збирається «здаватись без бою», і «найкращою відповіддю на бруд і плітки» називає конкурентноздатність (Там само).

Таке абсолютне розчарування М.О. Сидоржевського в політиках, літераторах, стані літератури й журналістики викликає бажання йому заперечити. На наш погляд, і з сучасною літературою, і з пов'язаною з нею журналістикою все гаразд. Відтворена «Українська літературна газета» та споріднена їй «Літературна Україна» – якісні літературно-публіцистичні видання, у яких гармонійно поєднані художні та критичні тексти.

Наведемо аргументи на користь цієї тези:

1. У першому номері 2020 р. (№ 1 (267) 17.01.2020 р.) «УЛГ» розпочала в рубриці «Письменник і час» серію публікацій «Бесіди. Михайло Сидоржевський – Григорій Штонь». У жовтневому номері («УЛГ» № 20 (286) 09.10.2020 р.) опублікована вже шоста з «Бесід» про мистецтво сприймати і відтворювати в мистецтві світ. Читати ці тексти досить складно: поєднання розмовного стилю і письменницького теоретизування не сприяє легкості сприйняття. Проте цей «природний» стиль створює в читача ілюзію поринання в стихію світосприйняття письменника та формування його світогляду. В третій «Бесіді» («УЛГ» № 6 (272) 27.03.2020 р.) М. Сидоржевський визначає стратегію розмови як «кружляння довкола важковловних сенсів», а Г. Штонь додає, що їх завдання – «натякнути, нагадати або й означити ту чи ту проблему». Цей «теоретичний серіал» справді захоплює читача.

2. У не менш захопливу збірку складаються матеріали рубрики «Пам'ять». Відомі й не дуже відомі українські письменники ХХ ст. переважно були членами Спілки письменників. Багато хто з них вже «відійшов у Вічність». Когось, як, наприклад, В. Стуса або М. Рильського, згадуватимуть в річницю всі часописи України, а більшість письменників отримає пам'ятний нарис тільки в «УЛГ» і «ЛУ». Показовим прикладом таких статей є «серія матеріалів про плеяду призабутих постатей української літератури кінця радянської ери» – «Із архіву Сергія Куліди. Цвинтар забутих письменників» (Куліда, 2020). Наразі вже опубліковані спогади про Павла Автономова (1922–1988) та Віктора Безрудька (1913–1985). Здається, що жанр спогаду (некрологу) надає єдину можливість написати літературний портрет без спокуси вдатись до критики і без ризику вдатися до лестощів. Ці матеріали стануть

«справжнім подарунком» для тих, хто десь в середині ХХІ ст. складатиме докладну «Історію української літератури ХХ ст.».

Про диджиталізацію літературних медіа

При сентиментальній прихильності до паперових ЗМІ, майбутнє М.О. Сидоржевський бачить таки в інтернет-форматі, який представить літературний дискурс поколінню digital native. Як приклад тих, хто працює і активно, і цікаво М.О. Сидоржевським названі декілька книжкових порталів: «Читомо», «Буквоїд», «Літакцент» (Баган, 2020).

Культурно-видавничий проєкт **«Читомо. Культура читання і мистецтво книговидання»** (<https://chytomo.com/>) було створено й зареєстровано в 2009 р. як громадську організацію. Керівницею проєкту стала О. Батуревич, співзасновницями – О. Хмельовська та І. Батуревич. «Читомо» визначено як «один із провідних інтернет-ресурсів книговидання в Україні, який висвітлює видавничу сторону українського та світового книжкового процесу» (Вікіпедія).

О. Хмельовська позиціонує «Читомо» як «нішеве медіа»: «Ми розуміли, що на нашому медійному ринку взагалі немає видань про читання та книговидання. Була певна літературна критика, але про книговидання не було нічого», – каже вона в інтерв'ю для сайту *The Ukrainians* (Прокопишин, 2018).

Цікавість до процесу книговидання, його комерційних правил, до книжкової ілюстрації – відмінні риси «Читомо».

Роком раніше від «Читомо», 20 жовтня 2008 р., журналіст і публіцист С. Руденко заснував книжковий вебпортал про українську та зарубіжну літературу «Буквоїд» (<http://bukvoid.com.ua/>).

«Буквоїд» надає можливість користування електронною бібліотекою.

Роком раніше від «Буквоїда», восени 2007 р., за сприяння видавництва «Темпора» та його головного редактора Юлії Олійник, видатний літературознавець В.Є. Панченко заснував

«ЛітАкцент» (<http://litakcent.com/>) – вебпортал про українську та зарубіжну літературу, під гаслом «Істина така ж гірка, як і солодка».

Відмінною рисою «ЛітАкценту» визначимо високий рівень фахової кваліфікації авторів.

Виникає питання: «Як у 2009 році О. Хмельовська не помітила двох електронних ресурсів дуже схожого формату, з орієнтацією на інформацію про книжковий ринок, тобто тієї самої «ніші», на яку вона націлилась?»

Сьогодні три названі ресурси виглядають дуже схожими за метою – пропагувати книжки та читання. Їх публікації мають позитивне інформаційне спрямування, це ніби поєднання рекламної анотації і літературної критики.

В інтерв'ю Євгенію Станісевичу С. Андрухович визначила літературу як «найлагідніший спосіб торкатися болісних тем» (Стасіневич, 2020). Додамо, що книжкові веб-портали виглядають найлагіднішим способом торкатися сучасної літератури.

Отже, можна зазначити, що традиційні літературні газети («УЛГ» та «ЛУ») жодним чином не конкурують з книжковими вебпорталами, хоча мають «точки перетину» в кількох жанрах: інтерв'ю з письменниками, книжковий огляд і рецензії. Не конкурують, тому що «ведуть репортаж з різних «місць подій». Літературні газети відображають і узагальнюють творчий процес, який у всі часи супроводжується естетичними сутичками. З плином часу розповіді про них стають главами історії та теорії літератури (згадаймо напр.: протистояння «давніх» і «сучасних» (Querelle des Anciens et des Modernes) у Франції ХVІІ ст., його вели Ніколя Буало та Шарль Перро; «романтичні битви» ХІХ ст.). І мабуть не сильно перебільшимо, якщо спілкування авторів і редакторів визначимо взагалі як складний комунікативний процес. Видана книга – кінцевий продукт цього процесу. Про результати «творчого виробництва» повідомляють рецензії та огляди.

В цей час виникає можливість нової реальності – діалогу «читач–книга». Книжкові вебпортали працюють на те, щоб ця можливість таки перетворилась на реальність. «Місце події», з якого вони ведуть репортаж – книгарні та бібліотеки.

Література

- Баган О.** Михайло Сидоржевський: У літературі – засилля халтури, попси, маргіналізація українського контенту. 14.10.2020. URL: <https://nspu.com.ua/interv-yu/mihajlo-sidorzhevskij-u-literaturi-zasillya-halturi-popsi-marginalizaciya-ukrainskogo-kontentu/> (дата звернення: 15.09.2020).
- Каталог видань України “Преса поштою” на 2020 рік друге півріччя. Presa.Ua. 02.04.2020. URL: <http://presa.ua/dlja-podpyschyka/katalogi-dlja-skachuvannja/> (дата звернення: 15.09.2020).
- Куліда С.** Цвинтар забутих письменників. *Літературна Україна*. 13.04.2020. URL: <https://litukraina.com.ua/2020/04/13/sergij-kulida-cvintar-zabutih-pismennikiv/> (дата звернення: 15.09.2020).
- Куліда С.** Михайло Сидоржевський: «Нині перед Україною дилема: куди ми рухаємося?». *Літературна Україна*. 05.10.2020. URL: <https://litukraina.com.ua/2020/10/05/mihajlo-sidorzhevskij-nini-pered-ukrainoju-dilema-kudi-mi-ruhaiemosja/> (дата звернення: 15.09.2020).
- Прокопишин Т.** Оксана Хмельовська, Читомо. The Ukrainians. 12.06.2018. URL: <https://theukrainians.org/hmelovska-chytomo/> (дата звернення: 15.09.2020).
- Сидоржевський Михайло Олексійович. Вікіпедія. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Сидоржевський_Михайло_Олексійович (дата звернення: 15.09.2020).
- Сидоржевський М.О.** Здвиг. Київ : Ярославів Вал, 2005. 150 с.
- Сидоржевський М., Штонь Г.** Бесіди. Українська літературна газета. 2020. URL: <https://litgazeta.com.ua/interviews/besidy-mykhajlo-sydzorzhovskyj-hryhorij-shton/> (дата звернення: 15.09.2020).
- Стасіневич Є.** Софія Андрухович: «Література – найлагідніший спосіб торкатися болісних тем». *ЛітАкцент*. 05.10.2020. URL: <http://litakcent.com/2020/10/05/sofiya-andruhovich-literatura-naylagidnishiy-sposib-torkatisya-bolisnih-tem/> (дата звернення: 15.09.2020).
- Хмельовська О.** Пророкуємо майбутнє: видавництва, друкарні й бібліотеки після пандемії. *Читомо*. 30.09.2020. URL: <https://chytomo.com/prorokuemo-majbutnie-vydavnytstva-drukarni-j-biblioteku-pislia-pandemii/> (дата звернення: 15.09.2020).
- Читомо. Вікіпедія. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/Читомо> (дата звернення: 15.09.2020).